

Ю. В. Александров, А. О. Корсунь

Барабашов Микола Павлович

БАРАБАШОВ Микола Павлович (18(30). 03. 1894, Харків – 29. 04. 1971, там само) – астроном. Син [П. Барабашова](#). Доктор фізико-математичних наук (1936), професор (1927), академік АН УРСР (1948). Заслужений діяч науки УРСР (1941). Герой Соц. Праці (1969). Депутат ВР СРСР (1950–58). Державні нагороди СРСР. Закін. 1-у Харків. гімназію (1912), Юр'єв. (нині Тартус.) університет (Естонія). Працював у астроном. обсерваторії. Захворів на туберкульоз, лікувався в Італії. 1915–19 навч. на фіз.-мат. факультеті астрон. секції Харків. університету, був залиш. на каф. астрономії. Від 1919 працював у Харків. обсерваторії (від 1930 – директор), викладав в Університеті. Від 1923 – на н.-д. каф. астрономії й геодезії Харків. ІНО; 1930–33 – завідувач кафедри Харків. університету комуніст. освіти; водночас від 1934 – завідувач кафедри астрономії, 1943–45 – ректор Харків. університету. Астрон. спостереження почав вести від 1912. Член Товариства любителів світознавства і Франц. астрон. товариства. 1915 збудував невелику астрон. обсерваторію, де працював і проводив екскурсії. Наукові праці присвяч. дослідж. фіз. умов планет Соняч. системи та Місяця. Засн. харків. школи планетознавства. На основі візуал. спостережень Марса склав карту його поверхні. У 30-і рр. застосував методи фотогр. фотометрії, а пізніше – фотоелектрон. фотометрії під час вивчення планет і Місяця, що дало змогу визначити оптичні характеристики Марса, особливості відбиття світла від поверхні Венери. 1917 сконструював дзеркал. телескоп для Астрон. обсерваторії Харків. університету. Ще у 1918 встановив, що поверхня Місяця складається з вулканіч. порід. Вивчав властивості атмосфери Юпітера та будови кілець Сатурна. 1935 сконструював (разом із М. Пономарьовим) перший вітчизн. спектрогеліограф, що відіграв значну роль у розвитку Служби Сонця. Керував експедиціями, що здійснювали спостереження повного соняч. затемнення у 1936, 1941, 1954.

Понад 15 р. очолював Комісію з фізики планет Астрон. ради АН СРСР. На Міжнар. астрон. нараді в Копенгагені 1946 обраний чл. комісії з фіз. спостережень планет та комісії з дослідж. Сонця Міжнар. астрон. товариства. Б. брав участь у підготовці праць «О происхождении Земли и других небесных тел» (1955, Москва), «Результаты фотометрических исследований Луны и планет на астрономической обсерватории ХГУ» (Х., 1957), «Атлас обратной стороны Луны» (1960, Москва). Праці Б. перекладені англ., китай., польсь., нім., франц. мовами. АН УРСР заснувала 1987 премію ім. М. Барабашова за видатні досягнення в галузі астрономії та експерим. фізики. Ім'ям Б. названі кратер на Марсі й мала планета № 2164, вулиця і станція метрополітену в Харкові.

Основні праці

Про склад поверхні місяця // Вісн. природознавства. Х., 1928. № 3– 4; Исследование физических условий на Луне и планетах. Х., 1952; Фотометрия Марса во время великого противостояния в 1956 г. Х., 1959 (співавтор); О микроструктуре лунной поверхности // АЖ. 1962. Т. 39, № 2; О методах фотографического фотометрирования планет. Х., 1966; Природа небесных тел и их наблюдения. Х., 1969.

Рекомендована література

1. Видатний вчений і громадський діяч: М. П. Барабашов. Х., 1947;
2. Академік М. П. Барабашов. Х., 1949;
3. Сластенов А. И. Н. П. Барабашов: Биобиблиография. Х., 1965;
4. Його ж. Академик Н. П. Барабашов: К 70-летию со дня рождения // Вест. Харьков. університета. Сер. Астрономія. 1965. Вып. 1, № 4;
5. Шумский Д. Л. Н. П. Барабашов. Х., 1971;
6. Лупишко Д. Ф., Усатенко С. С., Швалб М. Г. Астрономія в Харьковском университете // Указ. тр. Астрон. обсерватории и каф. астрономии за 1968–1983 годы. Х., 1987;
7. Александров Ю. В. Українська наукова школа планетознавства // Вісн. АНУ. 1994. № 2;
8. Лупишко Д. Ф., Лупишко Т. А. Николай Павлович Барабашов: К 100-летию со дня рожд. // Земля и Вселенная. 1994. № 4.

Бібліографічний опис:

Барабашов Микола Павлович / Ю. В. Александров, А. О. Корсунь // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-40338>

